

Grundbegriffe“, 1877; Binder: „Ph. d. Rechts“, 1925; Bovio: „Fil. del dir.“, 4. vyd., 1894; Bozi: „Die Weltanschauung der Jurisprud.“, 1911; Brugi: „Introduzione enciclop. alle scienze giuridiche e sociali“, 1907; van Calker: „Recht und Weltanschauung“, 1924; Carle: „Filos. del dir. nello stato moderno“, I., 1903; týž: „La vita del dir. nei suoi rapporti colla vita sociale“, 2. vyd., 1890; Cicala: „Filos. e dir. I./II., 1924/1925; Cimbali: „Ragione e libertà“, 2. vyd., 1915; Cosentini: „Filos. del dir.“, 1914; Dahn: „Die Vernunft im Recht“, 1879; Darmstädter: „Recht und Rechtsordnung“, 1925; Donati: „Il socialismo giuridico e la riforma del dir.“, 1910; Duguit: „Le droit social, le droit individ. et les transformations de l'état“, 3. vyd., 1922; Ehrlich: „Grundlegung der Soziol. des Rechts“, 1913; Fouillée: „L'idée moderne du droit“, nové vyd., 1920; Fuchs: „Die Gemeenschädlichkeit der konstrukt. Jurisprudenz“, 1909; týž: „Logische Studien im Gebiete der Jurisprudenz“, 1920; Heucke: „Einf. in die Rechtsph.“, 1921; Hobhouse: „Die metaph. Staatstheorie“, 1924 (překlad); Janet: „Histoire de la science politique dans ses rapports avec la morale“, v řadě vydání od r. 1859 přeloženo do češtiny B. Foustkou pod názvem „Dějiny vědy politické se zřetelem k mravovědě“, I./II. díl, 1896; Jarra: „Ogólna teorja prawa“, II. vyd., 1922; týž: „Historja filozofji prawa“, 1923; Jerusalem: „Soziologie des Rechts“, 1925; Joad: „Introd. to modern political theory“, 1924; Jung: „Das Problem des natürl. Rechts“, 1912; Kantrowicz: „Rechtswissenschaft und Soziologie“, 1911; Kaufmann E.: „Kritik der neukantianischen Rechtsphil.“, 1921; F. Kaufmann: „Logik und Rechtswissenschaft“, 1922; týž: „Die Kriterien des Rechts“, 1924; Kelsen: „Základy obec. theor. stát.“, 1926 (překlad); týž: „Über Grenzen zwischen jurist. und soziol. Methode“, 1911; týž: „Der soziol. und der jurist. Staatsbegriff“, 1922; týž: „Allg. Staatslehre“, 1925; v. Kirchmann: „Die Grundbegriffe des Rechts und der Moral“, 1869; J. Kohler: „Das Recht“, 1909; Korkunov: „Cours de théorie générale du droit“, 1914; týž: „Istorja filos. prava“, 6. vyd., 1915; Kornfeld: „Allg. Rechtslehre und Jurisprudenz“, 1920; Levi: „Saggi di fil. del dir.“, 1924; Lilla: „Manuale di fil. del dir.“, 1903; M. E. Mayer: „Rechtsphilosophie“, 1922; týž: „Rechtsnormen und Kultur-normen“, 1903; „Les méthodes juridiques“, 1911 (řada přednášek různých autorů); Miceli: „Principi di filos. del dir.“, 1914; Montemayor: „Primo abbozzo d'una Giuridica“, 1914; týž: „Storia del dir. natur.“, 1911; Nelson: „Die Rechtswissenschaft ohne Recht“, 1917; týž: „System der philos. Staatslehre und Politik“, 1924; Novgorodcev: „Lekcii po istorii filos. prava“ (Učenijs novago vremeni), 1914; Pagano: „L'individuo nell'etica e nel diritto“, I./II., 1912/13; Page: „De l'interprétation des lois“, I./II., 1925; Panunzio: „Il socialismo giuridico“, 1906; Pound: „An introd. to the philosophy of Law“, 1922; Renard: „Le droit, la logique et le bon sens“, 1925; Rodenbeck: „The anatomy of the Law“, 1925; Roguin: „La règle du droit“, 1889;

Rundstein: „Zasady teorji prava“, 1924; Salomon: „Grundlegung zur Rechtsphil.“, 1925; Sander: „Staat und Recht“, I./II. díl, 1922; týž: „Rechtsdogmatik oder Theorie der Rechtserfahrung“, 1921; Sauer: „Übersicht über die gegenwärtigen Richtungen in der deutschen Rechtsphil.“, 1924; Schreier: „Grundbegriffe und Grundformen des Rechts“, 1924; Seiss: „Das Wesen der Gesellschaft und des Staates“, 1926; Serre: „Les atteintes à la notion traditionnelle de l'état“, 1925; Somló: „Juristische Grundlehre“, 1917; Stammler: „Die rechtsphil. Abhandlungen und Vorträge“, I./II., 1925; týž: „Rechts- und Staatstheorien der Neuzeit“, 2. vyd., 1925; K. Sternberg: „Staatsphilos.“ (Quellenhandbuch), 1923; Sturm: „Die psychol. Grundlage des Rechts“, 1910; týž: „Form des Rechts“, 1911; týž: „Materie des Rechts“, 1911; Tomsa: „Idea spravedlnosti a práva v řecké filosofii“, 1923; týž: „Moderní italská právní filosofie“, 1921; Vacca: „Il diritto sperimentale“, 1923; Vaccaro: „Le basi del dir. e dello Stato“, 1893; Vanni: „Lezioni di filos. del dir.“, 3. vyd., 1915; del Vecchio: „Sui principi generali del dir.“, 1921; Weigelin: „Einf. in die Moral- und Rechtsphilos.“, 1927; M. Wundt: „Staatsphilos.“, 1923; Wurzel: „Das juristische Denken“, 1924; Zini: „Giustizia“, 1907.

Časopisy: „Arch. f. Rechts- und Wirtschaftsphilos.“, založený Kohlerem a Berolzheimerem, od r. 1907 dodnes 21 svazků; „Zeitschr. f. Rechtsphilos. in Lehre und Praxis“, vyd. Holldackem, Joergesem a Stammlerem, 3 svazky od r. 1914; „Rivista internaz. di filos. del dir.“, založená del Vecchiem, Sforzou, Paganem a Vaccou, od r. 1921 dodnes 7 svazků; „Revue internat. de la théorie du droit“, vedená Duguitem, Kelsenem, Weyrem od r. 1926, dosud 2 svazky.

Bohuš Tomsa.

Finanční patent.

I. F. p. ze dne 20. II. 1811, sv. 36. sbírky zákonů politických, č. 14, str. 51 násl., zvaný též patentem Wallisovým, nabyl jakési smutné proslulosti, „ožeбраčiv široké vrstvy obyvatelstva“. Dlouho se zachovala vzpomínka na „státní bankrot“ jím způsobený, a když po světové válce bylo nutno pomýšlet na nové zákonodárství měnové, byla myšlenka napodobiti jeho ustanovení hájena činiteli velmi významnými. Přes to, že napodoba ta skutkem se nestala a to, hledíc ke změněným poměrům co do oběhu peněz, důvodně, sluší uznati, že ono „ožeбраčení“ nebylo dílem f-ho p-u, nýbrž opatření jiných, jednak starších jednak novějších, a že patent sám velmi důmyslně a způsobem snad jedině možným rozřešil situaci, jaká se byla vyvinula oněmi opatřeními staršími. Aby ustanovení f-ho p-u byla srozumitelná, sluší přihlídnouti jak

k měnovým ustanovením starším, tak také k některým ustanovením pozdějším.

II. Ve století 18. vyskytuje se v zemích, které podle terminologie století 19. se nazývají Rakouskem, měna, jejíž jednotkou je stříbrný zlatý, kterých jde dvacet na jednu kolínskou hřivnu, t. j. 233·8555 g ryzího stříbra. Měna ta se nazývá měnou konvenční, ježto Rakousko uzavřelo dne 21. IX. 1753 s Bavorskem smlouvu (konvenci) o ražení těchto mincí. Ke konvenci přistoupilo knížetství solnohradské. Měna sama je původu staršího. Zlatý má šedesát krejcarů a je tu tedy zachován ze starších dob princip kopový. Poměr měny konvenční ke starším mincím grošovým (kopám grošů) se utvořil tak, že jedna kopa českých (bílých) grošů se rovná 2 zl. 20 kr. (2 zl. $\frac{1}{3}$) konvenční měny a jedna kopa míšenských (červených) grošů se rovná 1 zl. 10 kr. (1 zl. $\frac{1}{6}$) konvenční měny.

Podle patentu ze dne 15. VI. 1762 (Codex Austriacus VI, str. 302) bylo vydáno za 12 milionů bankocedulí znějících na měnu konvenční. Bankocedule ty neměly vnučeného oběhu a byly výplatny za kov. Postupem času bankocedule, jichž bylo vydáno do r. 1811 za více než za jednu miliardu, obdržely vnučený oběh a pozbyly volné směnitelnosti za kov, a kurs jejich počínajíc r. 1799 počal rapidně klesati proti kovu (stříbru). Ježto kovové peníze byly z oběhu vůbec vymizely, formuloval se zjev ten tak, že roste nesnesitelně dražota.

III. F-ním p-em byla zavedena tak zvaná měna vídeňská (papírová) s platností od 15. III. 1811 a to ve formě tak zvaných listů výplatních (Einlösungsscheine) znějících na měnu konvenční a tedy tak, že jeden zlatý měny vídeňské se rovnal jednomu zlatému měny konvenční. Výplatními nazývají se ony listy, protože byly určeny k tomu, aby jimi bankocedule byly vyplaceny čili vzaty z oběhu. Nominální hodnota bankocedulí byla snížena na jednu pětinu, takže jeden zlatý v bankocedulích se rovná dvanácti krejcarům měny vídeňské. Vídeňská měna (listy výplatní) byla prohlášena za jedinou měnu (do 31. I. 1812 bylo možno platiti bankocedulemi ve zmíněné snížené hodnotě) a musily na ni zníti všechny smlouvy rakouských poddaných, vyjímajíc ony, které se vztahovaly k cizině. Výjimečně také platilo, že při zápůjčkách, které byly kontrahovány poskytnutím určitého druhu mincí, bylo lze smluviti vrácení mincí téhož druhu.

O splacení dluhů starších, kontrahova-

ných před vydáním f-ního p-u, ustanoveno bylo v témž patentu:

1. dluhy, které se měly splatiti v mincích určitého druhu, měly se i nadále spláceti umluveným způsobem;

2. dluhy, které se měly splatiti v minci kovové, ale nikoli v mincích určitého druhu, měly se spláceti v listech výplatních podle plné nominální hodnoty, t. j. za každý zlatý konvenční měny měl býti dán jeden zlatý měny vídeňské;

3. při dluzích, při nichž splacení kovem vymíněno nebylo, slušelo rozeznávati:

a) dluhy ze závazků vzniklých před r. 1799 slušelo splatiti listy výplatními podle plné nominální hodnoty;

b) pro dluhy vzniklé počínajíc r. 1799 ustanovena byla v patentu zvláštní škála (sr. str. 70 patentu), vypočtená podle průměrného kursu bankocedulí v jednotlivých měsících. Pro dobu od 1. X. 1810 do 14. III. 1811 počítá se kurs bankocedulí jednou pětinou, t. j. 1 zl. vídeňský se rovná 5 zl. bankocedulí.

Dluhů již splacených se patent nedotkl a nebyla tedy vyslovena zásada, že ten, kdo splatil hodnotný dluh (vzniklý před r. 1799 resp. před 1. X. 1810) znehodnocenými penězi, je povinen dopláceti. Tato skutečnost v mnohých budila představu ožebračení, ježto zejména ten, kdo měl bankocedule připraveny k výplatě, mohl počítati tak, že by splacení dluhu před patentem bylo ho stálo menší oběti než placení po patentu.

IV. Ačkoli f. p. způsobem velmi slavnostním se zaklíná, že nebudou vydány další papírové peníze, byly podle patentu ze dne 16. IV. 1813, sv. 40 sb. z. politických č. 37, str. 77, vydány listy anticipační znějící rovněž na měnu konvenční. Listy ty měly býti umořeny docházející berní pozemkovou a odtud tedy jejich jméno, že se jimi anticipuje budoucí povinnost berní. Listy anticipační právě tak jako listy výplatné měly vnučený oběh a nebyly směnitelné za kov. Opětným vydáním listů anticipačních utrpěla měna vídeňská devalvaci a tudíž s měnou konvenční se rozešla.

V. Patentem ze dne 1. VI. 1816, č. 1248 sb. z. soudních, bylo nařízeno, aby peněžní oběh byl uveden na (starou) kovovou měnu konvenční. Za tím účelem bylo nařízeno, aby papírové peníze (listy výplatní i anticipační) byly vzaty z oběhu a to tím způsobem, že dvě sedminy mají býti vyplaceny mincí konvenční (recte bankovkami, sr. níže), pět

sedmin jednoprocenními obligacemi státními. Provedení této transakce bylo svěřeno rakouské národní bance současně zřízené, již bylo dáno výhradné právo vydávat bankovky. Bankovky neměly vnučeného oběhu, ale veřejné pokladny musily je přijímati in solutum v nominální hodnotě a bance byla uložena povinnost presentované bankovky na požádání vyplatiti mincí kovovou. Současně bylo dopuštěno činiti písemné smlouvy na měnu konvenční a jiné zákonné mince zlaté nebo stříbrné. Dv. dekret ze dne 25. X. 1817, č. 1382 sb. z. soudních, rozšířil ustanovení patentu č. 1248 na smlouvy ústní. Těmito ustanoveními oběh peněžní byl celkem uveden znovu na měnu konvenční. Poměr měny vídeňské k nové měně konvenční ustanovil se na 2½:1 a poměr ten byl sankcionován patentem ze dne 18. VIII. 1820, č. 1689 sb. z. soudních.

VI. Problém vídeňské měny naskytl se ještě jednou, a to když podle konvence ze dne 24. I. 1857 sjednané mezi Rakouskem a Lichtenšteinskem na straně jedné a německými státy, které náležely k celnímu spolku německému a byly spojeny mincovní konvencí ze dne 30. VII. 1838, na straně druhé, byla zavedena patentem ze dne 19. IX. 1857, č. 169 ř. z., měna rakouská či rakouské číslo. Patent ze dne 27. IV. 1858, č. 63 ř. z., dal totiž tarif týkající se poměru rakouského čísla k měnám starším. Bylo vysloveno, že 105 zl. r. č. se rovná 100 zl. měny konvenční a 42 zl. r. č. že se rovná 100 zl. měny vídeňské. Hledíc k čl. 5 tohoto patentu stalo se sporným, v jakém poměru jsou k rakouskému číslu dluhy znějící na měnu konvenční, které vznikly před r. 1799, po případě před vydáním f-ho p-u z r. 1811. Judikatura dlouho kolísala. Správným sluší pokládati mínění vyslovené v judikátu č. 123, že přepočtení dluhů pocházejících z doby před r. 1799 na rakouské číslo se má díti podle poměru ustanoveného pro měnu vídeňskou (42 zl. r. č. = 100 zl. víd.), poněvadž f. p. změnil takové dluhy na dluhy měny vídeňské. Na tom patentem z r. 1858 patrně nic nemělo býti měněno; patent tento mluvě o dlužích znějících na měnu konvenční měl na zřeteli dluhy konvenční vzniklé po roku 1816. Dluhy konvenční vzniklé mezi lety 1799—1811 sluší převést na měnu vídeňskou podle škály patentu z r. 1811 a sumu takto vypočtenou převést na rakouské číslo podle škály dané čl. 5 patentu z r. 1858.

Jan Krémář.

Finanční právo.

I. Úvod. II. F. p. ústavní. III. F. p. správní. IV. F. p. trestní. V. F. p. mezinárodní.

I. Úvod. F. p. nazveme soubor právních norem, které upravují úhradní stránku veřejného hospodářství. Ale historicky spadlo sem vlastně veškeré hospodářské právo veřejné. Z našich theoretiků Pražák považoval je za část práva ústavního resp. správního, theorie panující, hledíc na starožitný vývoj a poměrně časně zpracování literární (již kameralisté) i na zvláštní předmět a cíl, považuje f. p. za samostatné odvětví práva veřejného (označujíc event. dle příbuznosti jednotlivé jeho části jako f. p. ústavní a f. p. správní — na př. Konrad). O klasifikaci v rámci theorie normativní pokusil se Čaha.

Z definice dán jest poměr ku právu správnímu; určité ústavní kontroly v rámci jeho jsou vybudovány (rozpočet, státní závěrečný účet, výroční povolování daní a p.), nebo čerpány jsou tam normy pro instituce finanční účel sledující (úsporné komise); ale také navzájem může býti normami f-ho p-a podmíněn výkon určitých práv ústavních (volební census, zaplacení veřejných dávek jako podmínka práva volebního) i poskytnutí výhod a rozhodnutí správních (vydání pasu cestovního, vydání vyřízení až po zaplacení dávek z úředních výkonů).

Právo občanské může tu míti význam praejudiciální, po případě nominalistický (instituce jím upravené a v p-u f-ím pouze dovolané budou dle něho klasifikovány), ale jest možno v tom případě, že bylo se ho dovoláno, použití jeho norem přímo, což platí i pro jiné obory právní (na př. pro formu daňových smenek, pro řízení trestní o deliktech finančních řádnými soudy stíhaných a exekucí). Jinak ovšem analogické použití právních norem jiných oborů právních není přípustno.

Národní hospodářství podává základ i směr mnohým zařízením finančním, finanční věda pak hledá v p-u f-ím své konkrétní zjevy, sloužíc mu naopak ve směru politickém (jinak Kaizl).

Všeobecná charakteristika norem finančních jest poněkud odchylna od jiných oborů právních: tak vyskytují se tu důležité a rozsáhlé zákony formální (zejm. rozpočet), a nutnost přiblížit se skutečným poměrům a jejich rychlým změnám, jež by jinak snadno způsobily únik povinnosti daňové, dodává f-mu p-u často ráz v podstatě rámcový a zmocňovací, doplňovaný ob-